

Η αγάπη του Αλεξάνδρου για τον Βουκεφάλα

Άρριανός, Άλεξάνδρου Άνάβασις 5.19.4-6 (διασκευή)

Στο έργο του Άλεξάνδρου Άνάβασις (βλ. Ενότητα 7) ο Φλάβιος Άρριανός (περ. 95-175 μ.Χ.) αφηγείται και το τέλος του Βουκεφάλα, του αγαπημένου αλόγου του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Εκτός από την περιγραφή του αλόγου, ο Άρριανός παραδίδει και ένα χαρακτηριστικό επεισόδιο που καταδεικνύει τον στενό δεσμό του μεγάλου στρατηλάτη με τον πιστό σύντροφό του.

Ἴνα δὲ ἡ μάχη συνέβη καὶ ἔνθεν ὀρμηθεὶς ἐπέρασεν τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν πόλεις ἔκτισεν Ἀλέξανδρος. Καὶ τὴν μὲν Νίκαιαν τῆς νίκης τῆς κατ' Ἰνδῶν ἐπώνυμον ὠνόμασε, τὴν δὲ Βουκεφάλαν ἐς τοῦ ἵππου τοῦ Βουκεφάλα τὴν μνήμην, ὃς ἀπέθανεν αὐτοῦ ὑπὸ καύματός τε καὶ ἡλικίας καματηρὸς γενόμενος, πολλὰ δὲ πρόσθεν ξυγκαμῶν τε καὶ συγκινδυνεύσας Ἀλεξάνδρῳ, ἀναβαινόμενός τε πρὸς μόνου Ἀλεξάνδρου, ὅτι τοὺς ἄλλους πάντας ἀπηξίου ἀμβάτας, καὶ μεγέθει μέγας καὶ τῷ θυμῷ γενναῖος. Σημεῖον δὲ οἱ ἦν βοὸς κεφαλὴ ἐγκεχαραγμένη, ἐφ' ὅτῳ καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο λέγουσιν ὅτι ἔφερεν· οἱ δὲ λέγουσιν ὅτι λευκὸν σῆμα εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, μέλας ὦν αὐτός, ἐς βοὸς κεφαλὴν μάλιστα εἰκασμένον. Οὗτος ὁ ἵππος ἐν τῇ Οὐξίων χώρα ἀφανῆς ἐγένετο Ἀλεξάνδρῳ, καὶ Ἀλέξανδρος προεκήρυξεν ἀνὰ τὴν χώραν πάντας ἀποκτενεῖν Οὐξίους, εἰ μὴ ἀπάξουσιν αὐτῷ τὸν ἵππον. Τοσῆδε γὰρ σπουδῆ, Ἀλεξάνδρῳ ἀμφ' αὐτὸν ἦν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ἴνα δὲ ἡ μάχη συνέβη καὶ ἔνθεν ὀρμηθεὶς
Εκεῖ ὅπου ἡ μάχη ἐγένετο καὶ στο σημεῖο ἀπὸ το ὁποῖο ἀφού ξεκίνησε

ἐπέρασεν τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν, Ἀλέξανδρος ἔκτισεν πόλεις.
πέρασε τὸν Ὑδάσπην ποταμὸ, ὁ Ἀλέξανδρος ἐκτίσεν πόλεις.

Καὶ τὴν μὲν ὠνόμασε Νίκαιαν ἐπώνυμον τῆς νίκης τῆς κατ' Ἰνδῶν,
Καὶ στὴ μὲν ἔδωσε τὸ ὄνομα Νίκαια ποὺ ὀνομάστηκε ἀπὸ τὴ νίκη κατὰ τῶν Ἰνδῶν,

τὴν δὲ Βουκεφάλαν ἔς τὴν μνήμην τοῦ ἵππου τοῦ Βουκεφάλου,
καὶ τὴν ἄλλη Βουκεφάλου στὴ μνήμη τοῦ ἵππου τοῦ Βουκεφάλου,

ὃς ἀπέθανεν αὐτοῦ γενόμενος καματηρὸς ὑπὸ καύματός τε καὶ ἡλικίας,
ὁ ὁποῖός πέθανε ἐκεῖ, ἐπειδὴ καταβλήθηκε ἀπὸ τὸν καύσωνα καὶ τὰ γηρατεῖα

πρόσθεν δὲ ξυγκαμῶν τε πολλὰ
καὶ προηγουμένως εἶχε ὑποφέρει πολλὰ

καὶ συγκινδυνεύσας (πολλὰ) Ἀλεξάνδρῳ,
καὶ ἀφού περάσει πολλοὺς κινδύνους με τὸν Ἀλέξανδρο,

ἀναβαινόμενός τε πρὸς Ἀλεξάνδρου μόνου,
καὶ δεχόμενος ὡς ἀναβάτη τὸν Ἀλέξανδρο μόνου,

καὶ μέγας μεγέθει ὅτι ἀπηξίου πάντας τοὺς ἄλλους ἀμβάτας,
καὶ μέγας στὸ μέγεθος ἐπειδὴ ἀπέρριπτε ὡς ἀνάξιους ὅλους τοὺς ἄλλους ἀναβάτες,

καὶ γενναῖος τῷ θυμῷ.
καὶ γενναῖος στὴν ψυχῇ.

οἱ δὲ ἦν σημεῖον κεφαλῆ βοῦς ἐγκεχαραγμένη,
καὶ σ' αὐτὸν ὑπῆρχε σημάδι μιὰ κεφαλῆ βοδιοῦ χαραγμένη πάνω του,

ἐφ' ὅτῳ καὶ λέγουσιν ὅτι ἔφερον τοῦτο τὸ ὄνομα·
ἐξαιτίας τοῦ ὁποῖο καὶ λένε ὅτι ἔφερε αὐτὸ τὸ ὄνομα·

οἱ δὲ λέγουσιν ὅτι αὐτὸς ὢν μέλας εἶχεν λευκὸν σημεῖον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς,
ἄλλοι, πάλι, λένε ὅτι ὁ ἴδιος ἐνῶ ἦταν μαύρος εἶχε ἄσπρο σημάδι στὸ κεφάλι του,

εἰκασμένον μάλιστα ἔς κεφαλὴν βοῦς.
τὸ ὁποῖο ἐμοιάζε πάρα πολὺ με κεφάλι βοδιοῦ.

Οὗτος ὁ ἵππος ἐγένετο ἀφανὴς Ἀλεξάνδρῳ ἐν τῇ χώρᾳ Οὐξίων,
Αὐτὸ τὸ ἄλογο ἐξαφανίστηκε γιὰ τὸν Ἀλέξανδρο στὴ χώρα τῶν Οὐξίων,

καὶ Ἀλέξανδρος προεκήρυξεν ἀνὰ τὴν χώραν ἀποκτενεῖν πάντας Οὐξίους,
καὶ ὁ Ἀλέξανδρος διακήρυξε δημόσια σὲ ὅλη τὴ χώρα ὅτι θὰ σκοτώσει ὅλους τοὺς Οὐξίους,

εἰ μὴ ἀπάξουσιν τὸν ἵππον αὐτῷ.
ἀν δὲν ἐπιστρέψουν τὸ ἄλογο σ' αὐτὸν .

Τοσὴδε γὰρ σπουδὴ ἦν Ἀλεξάνδρῳ ἀμφ' αὐτὸν.
Γιὰτί τόσο μεγάλο ἐνδιαφέρον ὑπῆρχε στὸν Ἀλέξανδρο γι' αὐτὸ τὸ ἄλογο.

Ερμηνευτικά Σχόλια

Ἴνα δὲ ἡ μάχη συνέβη καὶ ἔνθεν ὀρμηθεὶς ἐπέρασεν τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν πόλεις ἔκτισεν Ἀλέξανδρος: Η ίδρυση των δύο πόλεων στις όχθες του ποταμού Υδάσπη (σήμερα ονομάζεται «Τζέλουμ») συνδέεται με τη μεγάλη μάχη που έγινε εκεί μεταξύ της στρατιάς του Αλεξάνδρου και των δυνάμεων του Ινδού βασιλιά Πύρου, που έληξε με νίκη των Μακεδόνων. Η Νίκαια χτίστηκε ακριβώς στο πεδίο της μάχης, ενώ η Βουκεφάλα ή Βουκέφαλα (κατά τον Πλούταρχο, «Βουκεφαλία») στο σημείο από το οποίο ξεκίνησε ο Αλέξανδρος με τον στρατό του, για να διαβεί τον Υδάσπη.

Οὔξιοι: Λαός της ανατολικής Σουσιανής στη μεθόριο της Περσίας. Κατοικούσαν στις πηγές του Τίγρη ποταμού (σημερινού Καρούμ). Η περιοχή όπου ζούσαν ήταν ιδιαίτερα εύφορη. Διακρίνονταν σε ορεινούς, που ήταν πιο σκληροτράχηλοι και ονομαστοί πολεμιστές, και πεδινούς. Κατά την εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου υπήρξαν σύμμαχοι του Δαρείου, ώσπου το 331 π.Χ. τους υπέταξε ο Αλέξανδρος και τους έκανε φόρου υποτελείς.

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Από πού προέρχεται το όνομα του Βουκεφάλα σύμφωνα με το συγγραφέα;
2. Πως αντέδρασε ο Αλέξανδρος όταν έχασε τον Βουκεφάλα και τι δείχνει η αντίδραση του αυτή;
3. Ποιο γεγονός επικαλείται ο Αρριανός, για να καταδείξει το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του Μ. Αλεξάνδρου για το άλογό του;

Γ. ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΜΙΑΣ ΑΠΛΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Κάθε πρόταση αποτελείται από δύο μέρη:

- το ονοματικό σύνολο(Ο.Σ.) που λειτουργεί ως **υποκείμενο** και
- το ρηματικό σύνολο (Ρ.Σ.) που λειτουργεί ως **κατηγορημα**. Αυτά είναι τα κύρια συστατικά μιας πρότασης και ό,τι άλλο υπάρχει μέσα σ' αυτήν είναι προσδιορισμός.

Το **κατηγορημα**: είναι το σύνολο των λέξεων της πρότασης που αναφέρονται στο υποκείμενο. Το κατηγορημα μπορεί να έχει την εξής μορφή:

α) **ρήμα αμετάβατο ενεργητικής διάθεσης.**

π.χ. Οί πολέμιοι ήσυχάζουσι.

β) **ρήμα συνδετικό + κατηγορούμενο.**

π.χ. Ὁ Κροῖσος ἦν βασιλεύς.

γ) **ρήμα ενεργητικό μεταβατικό + αντικείμενο (+ 2^ο αντικείμενο).**

π.χ. Προμηθεύς ἔδωκε τοῖς ἀνθρώποις τό πῦρ.

*μερικά ενεργητικά ρήματα χρειάζονται δύο αντικείμενα, για να αποδώσουν ολοκληρωμένο νόημα. Αυτά λέγονται δίπτωτα.

δ) **ρήμα ενεργητικό μεταβατικό + αντικείμενο + κατηγορούμενο.**

π.χ. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶλοντο Περικλέα στρατηγόν.

Οι διαθέσεις του ρήματος

- **Ενεργητικής διάθεσης** χαρακτηρίζονται τα ρήματα που δηλώνουν ότι το υποκείμενο τους ενεργεί.
Αυτά διακρίνονται σε μεταβατικά, που δηλώνουν ότι η ενέργεια του υποκειμένου τους μεταβαίνει σε ένα άλλο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα και σε αμετάβατα, που δε δηλώνουν μετάβαση ενέργειας.
π.χ. Ο Γιώργος κολυμπάει στην πισίνα. (ενεργητικό αμετάβατο).
Η Έλσα σκέφτεται την αυριανή μέρα στο σχολείο. (ενεργητικό μεταβατικό).
- **Παθητικής διάθεσης** χαρακτηρίζονται τα ρήματα που δηλώνουν ότι το υποκείμενο τους γίνεται αποδέκτης της ενέργειας κάποιου άλλου.
π.χ. Το στρατόπεδο καταλήφθηκε από εχθρικά τανκς.

- **Ουδέτερης διάθεσης** χαρακτηρίζονται τα ρήματα που δηλώνουν ότι το υποκείμενο τους δεν ενεργεί, ούτε παθαίνει, απλώς βρίσκεται σε μια κατάσταση.
π.χ. Ο Παύλος πεινάει.

Οι **διαθέσεις** των ρημάτων στα αρχαία ελληνικά είναι **3** 😊

Υποκείμενο

- Το **υποκείμενο** απαντάει στην ερώτηση *ποιος/ποια/ποιο* και έτσι το εντοπίζουμε.
π.χ. Φίλιππος ἐκέλευσε τούς στρατιώτας.

Υποκείμενο

- Το υποκείμενο του ρήματος βρίσκεται πάντα σε πτώση **ονομαστική**.
- Το ρήμα συμφωνεί με το υποκείμενο της πρότασης στο πρόσωπο και στον αριθμό.
- Ως υποκείμενο μπορούμε να έχουμε: ουσιαστικά, αντωνυμίες, επίθετα, μετοχές, αριθμητικά, απαρέμφατα και δευτερεύουσες ονομαστικές προτάσεις.

***Εξαιρέση** αποτελεί η απτική σύνταξη. Όταν το υποκείμενο της πρότασης είναι ουδέτερο γένος πληθυντικού αριθμού, τότε το ρήμα βρίσκεται σε γ' πληθυντικό πρόσωπο.
π.χ. Τα παιδιά παίζει.

Κατηγορούμενο

- Το εντοπίζουμε με την ερώτηση *τι + ρήμα*.
- Βρίσκεται στην ίδια πτώση, αριθμό και γένος με το υποκείμενο και συνήθως είναι επίθετο ή ουσιαστικό.
- Το κατηγορούμενο αποδίδει ένα **χαρακτηριστικό γνώρισμα** στο υποκείμενο ή το αντικείμενο με τη μεσολάβηση ενός συνδετικού ρήματος.

π.χ. Ἀλέξανδρος ἦν βασιλεύς.

Κατηγορούμενο

Με κατηγορούμενο συντάσσονται τα συνδετικά ρήματα, τα οποία είναι:

- είμί, γίγνομαι, τυγχάνω, διατελῶ, καθίσταμαι, ἀποβαίνω, ἐκβαίνω ὑπάρχω, ἔφυν, πέφυκα
- ἐκλέγομαι, διορίζομαι, αἰροῦμαι, χειροτονοῦμαι
- ὀνομάζομαι, λέγομαι, καλοῦμαι, ἀκούω, προσαγορεύομαι
- νομίζομαι, δοκῶ, φαίνομαι

Αντικείμενο

- Το αντικείμενο (εάν είναι πτωτικό) μπαίνει σε πλάγιες πτώσεις και το εντοπίζουμε με την ερώτηση *ποιον/ποιαν/τι + ρήμα*.
- Με αντικείμενο συντάσσονται τα ενεργητικής διάθεσης ρήματα, ὅσα δηλαδή δηλώνουν ὅτι το υποκείμενο ενεργεί και ἡ ἐνέργεια μεταβαίνει αλλοῦ.
- Ὡς αντικείμενα μπορούν να λειτουργήσουν ουσιαστικά, ἐπίθετα αντωνυμίες, ἐναρθρες φράσεις, ἀπαρέμφατα, φράσεις και προθετικά σύνολα.

*Στα δίπτωτα ρήματα το δεύτερο αντικείμενο το εντοπίζουμε με την ερώτηση *σε/με/για/ἀπό ποιον ἢ τι + ρήμα*.

π.χ. Οἱ φιλόσοφοι την ἀρετὴν διδάσκουσιν.

Στρατιώτης λέγει ὅτι βασιλεὺς ἀπέθανον.

Μεταβατικά Ρήματα

Μονόπτωτα

Δέχονται ἓνα αντικείμενο σε:

αιτιατική
γενική
δοτική

π.χ. Ὁ παῖς τιμὰ τοὺς γονεάς.

Υ Ρ Α (αιτ.)

Τῆς τροφῆς ἀπολαύομεν.

Α (γεν.) Ρ

Δίπτωτα

Δέχονται δύο αντικείμενα σε:

αιτιατική + γενική: Ἄμεσο + Ἐμμεσο
γενική + δοτική: Ἄμεσο + Ἐμμεσο
αιτιατική + δοτική: Ἄμεσο + Ἐμμεσο

Πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ.

Α (δοτ.) Α (αιτ.) Ρ

Δίδωμι τὸν καρπὸν τοῖς φίλοις.

Ρ Α (γεν.) Α (δοτ.)